

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Katedra jihoslovanských a balkanistických studií

Slovanské filologie

AUTOREFERÁT (TEZE) DISERTAČNÍ PRÁCE

Mgr. Helena Stranjik

**Jazykové biografie a sociální sítě
příslušníků české národnostní menšiny
(na příkladu česko-chorvatského a chorvatsko-českého
bilingvismu Čechů v Chorvatsku)**

Language biographies and social networks
of Czech minority members
(on example of Czech-Croatian and Croatian-Czech
bilingualism Czechs in Croatia)

Vedoucí práce: doc. PhDr. Mira Nábělková, CSc.

Praha 2017

Národnostní a jazykové menšiny jsou v dnešním světě globalizace, migrací, nejistot a hledání vlastní identity velice často diskutovaným a zkoumaným tématem. Přesto ani v evropské tradici není stanovena jednotná definice pojmu národnostní menšina a Evropská unie ponechává ve vymezení tohoto pojmu jednotlivým členským státům volnost. Za všeobecnou definici je ale přijímána definice Organizace spojených národů, podle níž je „národnostní menšina skupina obyvatel státu, tvořící menšinu v nedominantní pozici uvnitř státu, disponující etnickými, náboženskými nebo jazykovými charakteristikami, které jsou odlišné od charakteristik většiny obyvatel, mající vědomí vzájemné solidarity, motivované, byť jen implicitně kolektivní vůlí přežít, a jejímž cílem je dosáhnout rovnosti s většinou, jak ve skutečnosti, tak i podle zákona.“ (*UN Doc. E/CN.4/Sub.2/1985/31 of 14/5/85 at para. 181.*)

Pojem národnostní menšina¹ tudíž může mít dva významy – je to:

1. komunita složená z členů odkazujících se na jiný národní stát než na ten, kde jsou vnímáni (sami sebou nebo okolím) jako menšina,
2. národ bez vlastního národního státu nebo část národa, která je sama menšinou, obývající etnické území, od něhož odvozuje národní identitu / etnicitu.

Od národnostní menšiny je navíc někdy odlišována jazyková menšina, která je vnímána jako jazyková komunita, jejíž první jazyk je jiný nežli dominantní jazyk země, případně skupina hovořící jazykem s nízkou prestiží, slabá nebo tvořící jen nepočetnou složku společnosti. Obdobně Rada Evropy uvádí, že se v případě regionálního či menšinového jazyka jedná o jazyky, které jsou tradičně užívané na území daného státu občany, kteří tvoří početně menší skupinu nežli zbytek obyvatel, a jsou odlišné od úředního jazyka státu (kromě dialektů oficiálního jazyka a jazyka migrantů).²

Menšinové jazyky a kultury byly ještě na začátku druhé poloviny 20. století vnímány převážně jako „problém“ a později (v souvislosti s problematikou lidských práv) jako „základní právo“ svobodného člověka na sebevyjádření – zatímco v současnosti jsou většinou označovány za zdroj inspirace a za kulturní dědictví a bohatství lidstva. Různorodost národů, jazyků a kultur jsou dnes převážně vnímány jako součást ekologie životního prostředí a

---

¹ V odborné literatuře, zvláště zahraniční, je pojem národnostní menšiny čím dál častěji nahrazován obecnějšími a neutrálnějšími pojmy etnikum či etnická skupina, regionální skupina, etnická menšina, aj. (viz Šatava 1994; Hroch 2003; aj.). Vzhledem k tomu, že ale v pojmu národnostní menšina nespátřujeme žádné negativní konotace, v této práci u něj zůstaneme.

² Evropská charta regionálních či menšinových jazyků – dostupné z https://www.vlada.cz/assets/ppov/rnm/dokumenty/mezinarodni-dokumenty/charta_cz_1.pdf

součást biodiverzity, čili něco, co k danému prostředí neodmyslitelně patří a dotváří to charakter daného území a obyvatel zde žijících. Přitom se tato obrovská změna ve vnímání dané skutečnosti udála za sotva pět desítek let.

Přestože se ale vnímání etnicity posunulo od koncepce „buď – anebo“ (čili od takového přístupu k etnicitě, podle kterého mohl člověk patřit buďto k jedné etnické pospolitosti nebo k druhé, ale nemohl patřit ke dvěma nebo více pospolitostem zároveň, neexistovala střední cesta) ke koncepci „nejen – ale i“ (čili koncepci liberální, multikulturalistické, která podporuje identifikaci jedince s různými skupinami současně), je otázkou, jestli je toto vnímání pro udržení se jednotlivých jazykových a kulturních společenství skutečně přínosem, tedy jestli nedojde k jejich postupnému slévání, ztrátám rozdílů mezi nimi, které se mohou tímto liberálním postojem urychlit.

V tomto duchu bychom se chtěli v této práci zaměřit na českou menšinu v Chorvatsku, která na novém území žije už více než dvě stě let a oproti většině národnostních menšin (přínejmenším českých menšin ve světě), u nichž tradičně dochází k asimilaci v průběhu tří až pěti generací, je stále vitální a odolává asimilaci. Nabízejí se tudíž otázky, co tuto menšinu odlišuje od jiných menšin? Co zapříčinilo, že po i tak dlouhé době nedošlo k asimilaci jejich příslušníků? A co je v současné době motivací a hnací silou „nebýt asimilován“ prostředím, nepodlehnout tlaku svého okolí a kontextu životního prostoru – čili které to jsou faktory, které působí ve prospěch setrvání menšiny a udržení si menšinového jazyka, a tím zároveň v neprospěch asimilaci?

A jak moc je vlastně pro krajany v jejich vnímání vlastní identity důležitý český jazyk? Je pro ně jazyk hodnotou, o kterou je potřeba pečovat? Zamýšlí se někdy nad svým životem se dvěma/více jazyky, výhodami i nevýhodami života ve vícejazyčném prostředí? Na základě čeho se rozhodují, který z jazyků užít ve které situaci? Činí jim jejich jazyky potíže? Jaké mají k jazykům, které ovládají, postoje? A měli by pocit, že kdyby některý z jazyků neznali, mohli by vnímat věci kolem sebe stejným způsobem, stejně prožívat realitu? Že by sami byli jiní a jinak vnímali sebe i lidi kolem sebe – ale také byli by sami jinak vnímáni jinými lidmi?

Cílem práce je pokusit se odpovědět alespoň na některé z těchto otázek a přispět tak k poznání jazykového chování příslušníků české menšiny z českých i smíšených, česko-chorvatských rodin, žijících na území Chorvatska. Jazyk je jedním ze základních rysů identity jedince i skupiny. Jako společenský fenomén má dvě základní funkce: komunikační (prostředek komunikace) a identifikační (jedinec se užíváním některého jazyka identifikuje s určitou skupinou). Na příkladu české menšiny v Chorvatsku se pokusíme vyzorovat

jazykové procesy, které probíhají v krajaňských rodinách, a faktory, které v národnostních menšinách působí na udržení jazyka.

Ke zkoumání daného problému jsme zvolili metodu jazykových biografií a sociálních sítí, která nabízí přístup k menšinovým příslušníkům jako k individuům, a jeví se nám tak jako velice vhodná ke zkoumání jazykových procesů v krajaňských rodinách i menšině jako celku, a k popisu mluvy příslušníků jazykových menšin, u nichž dochází k (záměrnému i nezáměrnému) míšení jazyků v menšinových společenstvích.

Struktura práce:

V úvodu práce je nejdříve představena česká menšina v Chorvatsku, od přistěhování Čechů na území dnešního Chorvatska, jejich organizování, založení českých spolků a škol, po dnešní podobu existence a organizace menšiny:

- Svaz Čechů v Republice Chorvatsko a jeho činnost
- České besedy jako občanská sdružení, v nichž krajané pečují o svou kulturu a jazyk, a jejich důležitost pro sdružování krajanů i pro prezenci činnosti menšiny a české kultury většinovému obyvatelstvu
- Menšinové školství, které je dnes organizováno na všech úrovních, od mateřských škol, přes základní školy až po střední školy – a potíže, s nimiž se potýká, jako je zajišťování učitelského kádru, znalost českého jazyka u dětí (v posledních letech se mění složení dětí v českých školách a čeština získává ve školách místo dřívější výuky jazyka mateřského do určité míry charakter výuky jazyka cizího), možnost pokračování ve vzdělávání v českém jazyce atd.
- Informační a vydavatelská činnost

Představeno je postavení české menšiny v zákonech Republiky Chorvatska (zákony o národnostních menšinách, politická a kulturní organizace, poslanec za českou menšinu ve Sněmu RCH a Rady pro národnostní menšiny na úrovni správy obcí, měst a županství; zahrnutí pod Evropskou chartu regionálních či menšinových jazyků, členství ve Federální unii evropských menšin; potíže s uplatňováním práv menšin v praxi).

Samostatné podkapitoly jsou věnovány jazyku příslušníků české menšiny v Chorvatsku a v závěru je shrnuty zdroje, které se zaměřují na zvolenou menšinu z různých aspektů (zdroje historické, etnologické, lingvistické, literárněvědné, sociolingvistické, vč. četných studentských prací, které vznikají v posledních letech).

Třetí kapitola představuje jazykové biografie/autobiografie a sociální sítě, jak jsou

pojímány a reflektovány v české a zahraniční odborné literatuře – jde o metodu kontaktové lingvistiky, která byla přejata ze sociologie a aplikována na kontaktovolingvistické a sociolingvistické jevy. V rámci sociolingvistiky můžeme jazykové biografie definovat jako biografická vyprávění, v nichž „vypravěč činí tématem svého vyprávění jazyk, respektive jazyky – především jejich osvojování a užívání“. (Nekvapil, 2001:65) Neboli soubor všech jazyků a jazykových útvarů, s nimiž mluvčí během svého života přišel do styku – tyto jazyky si osvojil v různých obdobích svého života, do různé míry, používá je v komunikaci s různými lidmi a v různých situacích (Franceschini, 2001; Hášová, 2001:122; Nekvapil, 2004:9; Piškorec – Zelić, 2006:278; Piškorec 2007:458). Jazykové biografie mohou být využity k poznání určité jazykové situace, anebo k ověření poznatků získaných jinými metodami jako jsou demografické statistiky, dotazníky, různé dokumenty (publicistika, texty administrativního charakteru, literatura), dialektologické nahrávky, audio a video nahrávky každodenních událostí a další. Dosud se k poznávání jazykových situací určitého společenství využívaly častěji tyto víceméně tradiční (socio)lingvistické metody, ukazuje se ale, že jazykové biografie mohou sloužit nejen k ověření jinak získaných dat, ale i jako samostatná metoda zkoumání a poznávání situace, k níž jinak získaná data neexistují nebo nejsou dostupná – např. v případě diachronních výzkumů nebo výzkumů jazykově-historických.

V kapitole je pojednáno o metodologii i omezeních, na která naráží (jako jsou spolehlivost, věrohodnost a objektivita získaných dat, vliv osoby výzkumníka nebo formulace výzkumného cíle), způsoby, jakými můžeme přistupovat k získaným datům – ale i samotné klady, které tato metodologie nabízí ve srovnání s kvantifikačními metodami, a k jakému typu zkoumání je tudíž vhodná. Na závěr jsou ve zkratce shrnuty základní odborné práce, které se tématem zabývají.

V následujících kapitolách je představen výzkum, který probíhal v české menšině v Chorvatsku v letech 2010-2016 za účelem poznání jazykových biografií a sociálních sítí menšinových rodin, ale i odhalení obecnějších faktorů, které působí na udržení jazyka jakožto jednoho ze základních pilířů identity české menšiny v Chorvatsku. Do výzkumu byli zahrnuti tři krajanské (české a česko-chorvatské) rodiny, každá tvořená 3-4 generacemi (dohromady zahrnul výzkum přímo 32 respondentů, nepřímo také mnohé lidi z okolí respondentů, kteří se objevili v jejich vyprávěních). Výzkum probíhal především formou narativních interview, která byla doplněna informacemi z dalších zdrojů. Z vyprávění respondentů byly následně vytvořeny jejich jazykové biografie, které tvoří přílohu práce. Analýzou jazykových biografií byla ve vyprávěních respondentů zkoumána reflexe jazyka a komunikace: jazyk komunikace a přepínání kódů, hodnocení krajanské češtiny a vlastních znalostí jazyků, stanovení

mateřského jazyka, komunikace v českých školách a komunikace v zaměstnání. A nakonec jsme se pokusily vysledovat faktory, které v české menšině v Chorvatsku působí na udržení českého jazyka, ale i setrvání celé menšiny.

Výzkumem se také pokoušíme najít odpověď na čtyři hypotézy, stanovené v úvodu práce:

První hypotéza byla, že asimilace na venkově probíhá pomaleji než ve městě. Přestože to nelze brát jednoznačně, jazykové biografie zkoumaných rodin do určité míry tuto hypotézu potvrdily. Především v opakovaných případech ukázaly, že s odchodem do města (v biografiích jde o odchody do větších měst, jako jsou Záhřeb nebo Osijek, např. za vzděláním nebo zaměstnáním) se do značné míry pojí ztráta jazyka – respondenti vždy uváděli velmi malé možnosti uplatnění menšinového jazyka. Naopak návrat do venkovského prostředí nahrává také návratu k menšinovému jazyku. Důvodem může být i samotný protiklad venkovského a městského prostředí, kde v prvním uvedeném mají lidé k sobě většinou blíž, jde o těsnější vazby a z hlediska podílu v počtu obyvatel o „čestější“ prostředí (odráží se zde rámcový protiklad spíše enklávní vs. diasporální jazykové situace). I když to nebylo v centru naší pozornosti, nepřímo se ve výzkumu objevili také respondenti, kteří žijí ve velkých městech.

Pro lidi žijící na venkově zároveň může být větší hodnotou uchování zvyků a obyčejů. Ze zkoumaných rodin byly české zvyky důležité především pro členy rodiny C, nejen jejich dodržování doma, ale i možnost prezentace jejich bohatství většinovému obyvatelstvu. Naopak z respondentů rodiny A, byť z malého města, české zvyky nezmínil ve vyprávěních nikdo.

Druhá hypotéza zněla, že asimilace v středisku menšiny bude probíhat pomaleji než ve vzdálených osadách. Ve zkoumaných rodinách se tento předpoklad nepotvrdil, je však možné, že důvodem je především výběr respondentů. V středisku české menšiny uchování menšinové identity nahrávají mnohé faktory (česká škola, aktivní menšinový spolek, možnost uplatnění menšinového jazyka v zaměstnání, poměrně velké procento českého obyvatelstva, které nabízí velkou možnost uplatnění jazyka v různých situacích), takže není potřeba vynakládat tolik energie k předání menšinového jazyka a kultury dalším generacím (tato skutečnost však také vede k tomu, že si na Daruvarsku krajané většinou nejméně uvědomují hodnotu menšinového jazyka, neboť ho získávají „zdarma“). Zároveň se zde ale setkáme s možná největším – byť nepřímo deklarovaným – odporem proti češtví z hlediska většinového obyvatelstva (viz zmiňované opakované nedodržování menšinových práv atd.). Ve výzkumu se to projevilo např. v postojích chorvatských partnerů, kteří se přivdaly/přiznali do českých

rodin: zatímco na venkově se chorvatská manželka v rodině C sama s velkým zájmem zapojila do českého spolku, chce se naučit česky a záleží jí na tom, aby i její děti se česky naučily a poznaly českou kulturu – oba chorvatští partneři v rodině A se k češtině a české kultuře staví chladně, nemají zájem nejen o zapojení do českého spolku, ale ani o zvládnutí jazyka a dokonce jim vadí, když se v jejich přítomnosti mluví česky. V prvním případě (na venkově vzdáleném od střediska menšiny) tak chorvatská partnerka do určité míry sama posiluje češtví rodiny, v druhém případě (ve městě v samotném středisku menšiny) jsou oba chorvatští partneři výrazným asimilačním faktorem, který ovlivňuje komunikační vzorce i chování celé rodiny.

Třetí hypotéza předpokládala, že jedinci, pro které je důležité předání menšinového jazyka svým dětem a vnoučatům, budou zároveň aktivní v českých spolcích. V zkoumaných rodinách se ukázalo, že to sice není pravidlem (velkou roli zde hraje také časové vytížení jedinců v zaměstnání), ale ve většině případů platí. V rodině B byli do činnosti spolku vždy zapojeni všichni členové, pokud k tomu měli možnosti – aktivní v České besedě je dokonce i otec, který se nepovažuje za Čecha, nikdy v tom ale neviděl překážku pro svou činnost. V rodině A je do dění v menšině zapojená matka (aktivnější je po odchodu do důchodu, dříve se z důvodu časové zaneprázdněnosti zapojovala jen příležitostně, už samotným zaměstnáním ale toho vykonávala pro menšinu hodně), u dcery bychom mohli konstatovat, že je zájem o češtví a český jazyk spíše deklarovaný, do činnosti spolku se ale nezapojuje – a syn přímo uvádí, že o zapojení nemá zájem. V rodině C je zřejmý protiklad mezi (v místní Besedě velice aktivním) synem a (stranou činnosti Besedy stojící) dcerou, který se odráží i v jejich zájmu o předání českého jazyka dětem. Dcera však uvádí, že by chtěla své jednání změnit.

Čtvrtá hypotéza zněla, že se krajané nad užíváním jazyků a komunikací nezamýšlí. Odpovědí na tuto hypotézu je pátá kapitola, která byla vydělena na základě sebraného poměrně rozsáhlého materiálu v rámci jazykových biografií. Ukázalo se, že většina krajanů považuje dva jazyky za běžnou součást svého života a přepíná mezi nimi, aniž by si důvody přepínání v běžné komunikaci uvědomovala, není ale pravda, že by se nad jazyky a komunikací vůbec nezamýšleli – byť je k tomu zamyšlení nejspíš nejčastěji vede konfrontace s neobvyklou situací nebo s člověkem mimo bilingvní prostředí.

Závěr

V této práci jsme se pokusili poukázat na některé aspekty jazykové a komunikační, a zároveň vysledovat alespoň některé z faktorů, které (kladně i záporně) působí na udržení českého jazyka v české menšině v Chorvatsku. Ukázat, že přestože asimilační procesy patří

do přirozeného jazykového vývinu, v některých jazykových menšinách se daří tuto asimilaci brzdit: v zkoumané české menšině v Chorvatsku, která si určitým způsobem udržela svou skupinovou identitu i český jazyk už téměř dvě stě let, což výrazně překračuje běžný předpoklad, že rodina se v novém prostředí asimiluje v průběhu tří generací (viz Dudok, 2004:35), se tedy jedná o úspěch.

Výzkum jazykových biografii tří rodin je jen určitou sondou do života krajanů v Chorvatsku, která nám může nabídnout poněkud jiný obrázek života a fungování menšiny nežli by nám poskytly tradičnější kvantitativní metody, a zároveň nám může dovolit aspoň nahlédnout do uvažování menšinových příslušníků a jejich nakládání s jazyky. Jde ale jen o malou sondu, která v mnoha ohledech nemusí být reprezentativní – zobecňovat tedy získané výsledky lze jen s velkou opatrností.

Výzkumy tak na jedné straně potvrzují, že pro chorvatské krajany jsou český jazyk a kultura jedním ze základních pilířů jejich etnické identity, zároveň ale rozdíl při sčítání lidí mezi lidmi hlásícími se k české národnosti a lidmi, kteří označili češtinu za svůj mateřský jazyk (podle posledního sčítání v roce 2011 se k české národnosti hlásilo 9641 lidí, zatímco k češtině jako mateřskému jazyku jen 6292 lidí) ukazuje, že pro nemalou část krajanů mateřský jazyk není rozhodující a s češtvím se identifikují na základě svého původu, zapojení do činnosti českých spolků, na základě svého niterného rozhodnutí cítit se Čechem/Češkou anebo dalších příčin.

Přesto většina krajanů má zájem o to, aby se česky naučily také jejich děti a vnoučata, čili aby český jazyk a kulturu předali dalším generacím. Český jazyk jako bohatství reflektovali i respondenti výzkumu: „C-M: *SM chce, já říkám, že SM chce, ať se na (děti) mluví česky, že to je jako jedno bohatství. – C-O. Je to jeden jazyk víc. To ve světě kerej god jazyk da je.*“ A uvědomují si také nutnost o češtinu pečovat: „*Já se snažím z ty svý funkce jako babičky, i už i z ty tradice jim nějak vštěpovat tu lásku k jazyku a kultuře. (...) S tím způsobem chci udělat to, co maximálně můžu.*“ (A-M); „*Makar jsem nebyl Čech. Al sem vodrost mezi Čechama, takže sem měl to v krvi, abysme se starali za tu češtinu.*“ (B-OO) – někdy jim ale k tomu chybí čas a energie, kterých je v případě menšinového jazyka potřeba vynaložit mnohem více nežli v případě předávání dalším generacím jazyka majoritního.

Pokusili jsme se vypořádat faktory, které v české menšině v Chorvatsku působí na udržení její vitality a zpomalení asimilace – vedle obvykle uváděných faktorů jako jsou administrativně-právní status a zajištění práv menšinového jazyka na daném území, rodina (mezigenerační přenášení jazyka v rámci rodiny), menšinové školství, zpravodajství a publicistika v menšinovém jazyce, náboženství, kulturní činnost atd., jsme u zkoumaných

rodin vyzorovali vlivy volby životního partnera a místa seznámení s ním, soužití v jedné domácnosti s dalšími lidmi, jazykové a komunikační kompetence, zaměstnání a liberální výchovy. Ivo Barteček uvádí, že česká menšina v Chorvatsku je společně s argentinskými Čechy z oblasti Chaco jedinou českou menšinou, která takto dlouhou dobu odolává asimilaci, důvody k tomu spatřuje v „propojenosti s půdou, která se dědí, udržuje a kultivuje“, a v životě na „hranici civilizačních světů“, kde je „k přežití nutné nasadit všechny síly ve prospěch samých sebe a svých dětí“, což vede k „zvláštnímu vztahu k českému jazyku a jeho kultivaci“. (Daňková 2016)

Aby si menšina jazyk udržela jako funkční dorozumívací prostředek, je potřeba o něj pečovat, je nutné, aby ho členové komunity každodenně používali v nejrůznějších situacích, nejdůležitější je ale soukromá, mezilidská komunikace mezi členy komunity navzájem. Proto je důležité, aby si i mladí lidé zvykali mezi sebou mluvit česky, neboť pokud si už od dětství nezvyknou mluvit česky s lidmi ve svém okolí, budou jednou cítit potřebu předávat tento jazyk svým dětem? Anebo český jazyk zapomenou, nebude už pro ně představovat jeden ze stěžejních pilířů jejich etnické identity a s češtvím se budou identifikovat na základě jiných hodnot? V odborné literatuře je zapomenutí jazyka nazýváno jazykovou ztrátou – znamená tedy zapomenout jazyk opravdu něco ztratit? A co by to mělo být – identita, blízcí lidé, pracovní příležitosti nebo něco dalšího a třeba mnohem důležitějšího?

Život se dvěma kulturami a dvěma jazyky může být obohacující, ale zároveň může být i zdrojem rozpolcenosti, a právě oba tyto pocity mnoha krajanů shrnula na sociálních sítích jedna z nich: „Být příslušníkem národnostní menšiny je výzva; z jedné strany pečujete o tradici, kulturu a jazyk svých předků, které se v matičce zemi vyvíjejí úplně jiným směrem, a druhé zas sledujete krok se současnou kulturou, změnami a trendy.“ (Tanja Novotni Golubić, Facebook, citováno 12. února 2017)

Cílem práce bylo přispět k poznání jazyka a komunikace příslušníků české menšiny v Chorvatsku, i vlivů, které působí na jednotlivce i menšinu jako skupinu v každodenním životě. V rodinách jsme ale pozorovali také jazykové posuny jednotlivců i mezi generacemi, které mají vliv na setrvání celé menšiny do budoucna. Výzkum umožnil nahlédnout do života a jednání členů tří rodin, získané poznatky by ale bylo prospěšné srovnat s jazykovými biografiemi dalších krajanských rodin, které by mohly upozornit na další faktory, které ovlivňují jednání krajanů, ale i poukázat na další způsoby, kterými by bylo možné ovlivnit postup asimilace.

Ve vyprávěních respondentů se objevila také četná další témata, která by si zasloužila samostatné rozpracování a která nabízejí cesty, kterými se při zkoumání české menšiny v Chorvatsku dále vydat. Zároveň ukazují širší dat a témat, která lze z jazykových biografií těžit, například osvojování jazyka dítětem v dvojjazyčném prostředí, čeština jako zdroj zábavy v nečeském prostředí, vnímání rozdílů chorvatštiny a srbštiny, příběhy o tom, jak je šalivé myslet si, že můžu mluvit jiným jazykem a nikdo mi nebude rozumět, potenciál českých knihoven, srovnávání způsobu života a podob českých vesnic kdysi a dnes, atd. Zaměřit by se bylo možné také na obraz příslušníků jiných národností ve vyprávěních respondentů (např. Makedonci a Chorvati v Končenicích, Slováci v Mezurači atd.), případně na představy o rodilých Čechách a idealizaci České republiky a českého jazyka (např. obvykle se vyskytující názor, že Češi nenadávají nebo že v mluvě používají hodně zdvořilých). V neposlední řadě bylo ve vyprávěních reflektováno také téma prožitku války v 90. letech minulého století.

Některé části práce byly v průběhu její přípravy publikované jako samostatné články nebo kapitoly v monografiích – do této práce jsou začleněny v částečně přepracované a rozpracované podobě.

POUŽITÁ LITERATURA, PRAMENY A ZDROJE

50 godina daruvarske gimnazije, 2007, Daruvar, Gimnazija Daruvar i Ogranak Matice hrvatske.

Antologija bilingvizmu, 2004, ed. Jozef Štefánik, Bratislava, AEP.

AUERHAN, Jan, 1921: *Čechoslováci v Jugoslávii, v Rumunsku, v Maďarsku a Bulharsku*, Praha, Melantrich.

BACHMANN, Luděk, 1959: K vývoji slovní zásoby lidového jazyka. *Naše řeč* 3-4, roč. 42, s. 83-92. Dostupné z <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=4675>.

BĚLIČ, Jaromír, 1959: Poznámky o češtině na Daruvarsku v Jugoslávii. *Acta Universitatis Carolinae – Phil. Suppl. – Slavica Pragensia I*, Praha, s. 59-75.

BELL, Allan, 1984: Language style as audience design. *Language in Society* 13, s. 145-204.

BLAŽEVIĆ, Branka – RONČEVIĆ, Marina – ŠEPIĆ, Tatjana, 2007: Etnicitet, identitet i jezik kao čimbenici očuvanja kulturnog nasljeđa naroda. In: *Jezik i identitet*, ed. J. Granić, Zagreb – Split, Hrvatsko društvo za primijenjenu lingvistiku, s. 51-59.

BRETFELDOVÁ, Helena, 2014: A já su synek z Polanky, a já su cérka z Lidečka. Valašská diaspora ve slavonském Bjeliševci a jejich vztah k lidové kultuře původní vlasti. In: *Od folkloru k world music: Svět v nás, my ve světě*, ed. I. Příbyllová – L. Uhlíková, Náměšť nad Oslavou, Městské kulturní středisko, s. 43-53.

BRKIČOVÁ STREJČKOVÁ, Jasminka, 2012: Česko-chorvatská dvojjazyčnost žáků českých základních škol v Chorvatsku. *Přehled kulturních a historických, literárních a školských otázek* 30, s. 55-66.

BUDOVIČOVÁ, Viera, 1974: Spisovné jazyky v kontakte. Sociolingvistický pohľad na dnešný vzťah slovenčiny a češtiny. *Slovo a slovesnosť* 35, s. 171—181.

BUDOVIČOVÁ, Viera, 1984: Dvojjazyková komunikácia v slovenčine a v češtine. In: *Studia Academica Slovaca* 13, ed. J. Mistrík, Bratislava, Alfa, s. 115-128.

BURIAN, Franta: Česká řeč na Daruvarsku. *Naše zahraničí*, 1928-29, s. 138-150, a 1931, s. 18-21; přetisknuto v *Přehled kulturních, literárních a školních otázek I*, 1962, s. 50-63.

Code-Switching in Conversation. Language, interaction and Identity, 1998, ed. P. Auer, London – New York, Routledge.

ČECHOVÁ, Marie, 2000: *Čeština – řeč a jazyk*, Praha, ISV nakladatelství.

Český lidový kalendář, Daruvar, NIU Jednota.

DANĚK, Alois, 1997: *75 let České základní školy J. A. Komenského v Daruvaru. 70 let České mateřské školy Ferda mravenec v Daruvaru*, Daruvar, NIU Jednota.

DAŇKOVÁ, Vlatka, 2015: V neděli 31. května 2015 – všichni k volbám. *Jednota* (online): <http://www.jednota.hr/index.php/cz/jednota-clanci/item/3074-v-nedeli-31-kvetna-2015-vsichni-k-volbam> (citováno 1. května 2017).

DAŇKOVÁ, Vlatka, 2016: Kulatý stůl k 95. výročí Svazu Čechů v Republice Chorvatsku. *Jednota* (online): <http://jednota.hr/index.php/cz/jednota-clanci/item/4345-kulaty-stul-k-95-vyroci-svazu-cechu-v-republice-chorvatsku> (citováno 11. května 2017)

DE FINA, Anna, 2003: *Identity in Narrative: A Study of Immigrant Discourse*, Amsterdam – Philadelphia, John Benjamins.

DENZIN, Norman K., 1989: *Interpretive Biography*, Newbury park, Sage Publications.

DRESSLER, Wolfgang U., 1999: Smrt jazykov. In: *Slovenčina v kontaktoch a konfliktoch s inými jazykmi*, ed. S. Ondrejovič, Bratislava, Veda, s. 23–42.

DUDOK, Miroslav, 1997: Stav slovenčiny v Juhoslávii a jej výskum. In: *Slovenčina na konci 20. storočia, jej normy a perspektívy*, Bratislava, Veda, s. 203-209.

DUDOK, Miroslav, 2002: Pluricentrický vývin modernej slovenčiny. In: *Studia Academica Slovaca* 31. Prednášky 38. letnej školy slovenského jazyka a kultúry, Bratislava, Stimul, r. 42-50.

DUDOK, Miroslav, 2004: Pulzačné vektory enklávnej slovenčiny. In: *Slovenčina v menšinovom prostredí*, Békešská Čaba, Výskumný ústav Slovákov v Maďarsku, s. 32-42.

DUDOK, Miroslav, 2008: *Zachránený jazyk. State o enklávnej a diasporálnej slovenčine*, Nadlak, Vydavateľstvo Ivan Krasko.

DUDOK, Miroslav, 2010: O diasporálnej slovenčine. *Jazykovedný časopis* 1, roč. 61, s. 65–70.

Encyklopedický slovník češtiny (EŠČ), 2002, ed. P. Karlík – M. Nekula – J. Pleskalová, Brno, NLN.

ERIKSSEN, Thomas Hylland, 2007: *Antropologie multikulturních společností. Rozumět identitě*, Praha, Triton.

Etnické komunity: elity – instituce – stát, 2009, ed. Dana Bittnerová, Praha, FHS UK.

FILIPOVIĆ, Rudolf, 1986: *Teorija jezika u kontaktu*, Zagreb, Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti – Školska knjiga.

GOLUBOVIC, Jelena, 2016: Mutual intelligibility of Czech and Croatian: A didactic approach, In: *Mutual intelligibility in the Slavic language area*, Groningen, University of Groningen.

GOLUBOVIĆ, Jelena – GOOSKENS, Carlotte, 2015: Mutual intelligibility between West and South Slavic languages. *Russian Linguistics* 3, roč. 39, s. 351–373.

GREPL, Miroslav et al., 1995: *Příruční mluvnice češtiny (PMČ)*, Brno, Nakladatelství Lidové noviny.

GRICE, H. P., 1975: Logic and Conversation. In: *Syntax and Semantics 3: Speech Acts*, ed. P. Cole – J. L. Morgan, New York, Academic Press, s. 41–58.

HÁJEK, Martin – HAVLÍK, Martin – NEKVAPIL, Jiří, 2014: Problémem relevance v tematicky orientovaném biografickém interview: případ orálněhistorických životopisných rozhovorů. *Sociologický časopis / Czech Sociological Review* 1, roč. 50, s. 29-56.

HAMERS, Josiane F. – BLANC, Michel H. A., 2005: Societal bilingualism, intergroup relations and sociolinguistic variations. In: J. F. Hamers – M. H. A. Blanc: *Bilinguality and Bilingualism*, New York, Cambridge University Press, s. 273-323.

HARDING-ESCH, Edith – RILEY, Philip, 2008: *Bilingvní rodina*, Praha, Portál

HÁŠOVÁ, Lucie, 1999: O nepřipraveném autobiografickém vyprávění. *Varia VIII*, s. 190-198.

HÁŠOVÁ, Lucie, 2001: Obraz sebe a druhého v narativním interview. In: *Naše a cizí v interetnické a interpersonální komunikaci*, Ostrava, FF OU, s. 121-127.

HAUGEN, Einar, 1972: Linguistics and dialinguistics. In: *The Ecology of Language: Essays by Einar Haugen*, ed. A. S. Dil, Stanford, Carolina, Stanford University Press, s. 299-306.

HEROLDOVÁ, Iva: Vystěhovalectví do jihovýchodní Evropy. *Češi v cizině*, 1996, sv. 9, s. 67-95.

HEROUT, Václav, 2001: *České školy ve Velkých a Malých Zdencích*, Daruvar, NIU Jednota.

HINGAROVÁ, Vendula, 2006: Skandinávci v Praze a jejich jazyková integrace do českého prostředí. *Migrace online*. Dostupné z http://aa.ecn.cz/img_upload/9e9f2072be82f3d69e3265f41fe9f28e/VHingarova_Skandinavci_v_Praze.pdf

HLAVÁČEK, Jiří, 2012: Kolektivní paměť a orální historie ve výzkumu soudobých dějin. *Memo: časopis pro orální historii* 2, roč. 2, s. 6-16.

HODAČOVÁ, Klára, 2014: *Česká menšina na Daruvarsku. Sonda do života krajanů v občanské válce v letech 1991-1992*, bakalářská práce, vedoucí Václav Štěpánek, Masarykova univerzita.

HOLEČKOVÁ, Anna: *Bilingvalna komunikacia v rodine*, bakalářská práce, vedoucí Mira Nábělková, FF UK 2010.

HOLÝ, Ladislav, 2001: *Malý český člověk a skvělý český národ: národní identita a postkomunistická transformace společnosti*, Praha, Sociologické nakladatelství.

HORYNA, Ivan, 2012: Zachování specifík české menšiny v Chorvatsku. *Přehled kulturních a historických, literárních a školských otázek* 30, s. 47-54.

HORYNA, Ivan, 2013: Výsledky sčítání lidu. Srovnání výsledků sčítání obyvatel s ohledem na českou menšinu v Chorvatsku v letech 2001 a 2011. *Přehled kulturních a historických, literárních a školských otázek* 31, s. 5-14.

HROCH, Miroslav, 2003: *Pohled na národ a nacionalismus: Čítanka textů*, Praha, Sociologické nakladatelství.

Individuálny a spoločenský bilingvizmus, 2005, ed. Jozef Štefánik, Bratislava, Univerzita Komenského – Gramma.

JANČÁK, Pavel, 1967: K současnému výzkumu daruvarské češtiny. In: *60 let Československé besedy Daruvar*, Daruvar, s. 127-134.

JANČÁK, Pavel, 1969: O českých nářečích na Daruvarsku. *Slovo a slovesnost* 30, s. 421-437.

JANČÁK, Pavel, 1971: Čeština v Ivanově Sele v Jugoslávii. *Slovo a slovesnost* 32, s. 241-257.

JANČÁK, Pavel, 1973a: Hodnocení vlivu příbuzného jazyka na slovní zásobu českého nářečí. *Slovo a slovesnost* 4, s. 302-319.

JANČÁK, Pavel, 1973b: Přizpůsobivost češtiny v srbocharvátském prostředí. *Slavia* 4.

JANDOUREK, Jan: *Sociologický slovník*, Praha, Portál 2007.

JANÍKOVÁ, Věra, 2016: Učení a vyučování cizích jazyků a identita. *Pedagogická orientace* 1, s. 24-50.

Jednota – týdeník, NIU Jednota.

KALLMEYER, W. – SCHÜTZE, Fritz, 1977: Zur Konstitution von Kommunikationsschemata der Sachverhaltdarstellung. In: *Gesprächsanalysen*, ed. D. Wagner, Hanburg, Helmut Buske, s. 159-274.

KELLER, Jan, 2010: *Nejistota a důvěra aneb K čemu je modernitě dobrá tradice*, Praha, Sociologické nakladatelství.

KOKAISL, Petr a kol., 2009: *Krajané: Po stopách Čechů ve východní Evropě*, Praha, Za hranice: Společnost pro rozvojovou spolupráci při Provozně ekonomické fakultě ČZU v Praze.

- KONOPÁSEK, Zdeněk, 1998: *Estetika sociálního státu*, Praha, G plus G.
- KONOPÁSEK, Zdeněk, 1999: Horníci a problém prostředí: ideologie, ekologie, sociologie. *Biograf* 20, s. 85-98.
- KRNĚAVKOVÁ, Lenka, 2010: Vliv českého školství na udržení identity Čechů na Daruvarsku. *Přehled kulturních a historických, literárních a školských otázek* 28, s. 57-72.
- KUBÁČKOVÁ, Patricie, 2005: Dialogičnost narativně-biografického interview. In: *Oratio et ratio. Sborník k životnímu jubileu Jiřího Krause*, Praha, ÚJČ AV ČR, s. 219-235.
- KUBÁČKOVÁ, Patricie, 2011: Protože já jsem otevřela pusu a řekla yes a už se mě ptali: „odkud jste“? Jazyk jako sociální informace na příkladu biografických vyprávění československých přistěhovalců do USA. *Biograf* 56, s. 7-31.
- LANSTYÁK, István, 2002: K niektorým pojmom a dištinkciám z oblasti kontaktológie. In: *Bilingvizmus. Minulosť, prítomnosť a budúcnosť*, ed. J. Štefánik, Bratislava, AEP, s. 77-89.
- LANSTYÁK, István, 2004: K niektorým otázkam bilingválnej komunikácie. In: *Slovenčina v menšinovom prostredí*, Békešská Čaba, Výskumný ústav Slovákov v Maďarsku, s. 411-432.
- LI WEI, 1994: *Three Generations, Two languages, One Family*, Clevedon, Multilingual Matters.
- LOZOVIUK, Petr, 2005: *Evropská etnologie ve střeoevropské perspektivě*, Pardubice, Univerzita Pardubice.
- MACKEY, W., 1962: The description of bilingualism. *Canadian Journal of Linguistics* 7, s. 51-58.
- MATUŠEK, Josef – MATUŠEK, Alen: České stopy v Chorvatsku. Biografický slovník významných osob původem z českých zemí a příslušníků české menšiny A-M, Daruvar, NIU Jednota, 2015.
- MATUŠEK, Josef – MATUŠEK, Alen: České stopy v Chorvatsku. Biografický slovník významných osob původem z českých zemí a příslušníků české menšiny N-Ž, Daruvar, NIU Jednota, 2015.
- MATUŠEK, Josef, 1993: České školy v Chorvatsku (1922 – 1941). *Přehled kulturních, literárních a školních otázek* XIV, Daruvar, NIU Jednota, s. 65-86.
- MATUŠEK, Josef, 1994: *Češi v Chorvatsku*, Daruvar, NIU Jednota.
- MATUŠEK, Josef, 2001: 40 let od založení Pedagogické akademie v Pakraci. *Přehled kulturních, literárních a školních otázek* XXI, s. 40-44.

MEIBNER, F.-J., 2013: Sprachen kennen und können zwischen individuellen, nationalen und europäischen Identitätsangeboten. In: *Identität und Fremdsprachenlernen*, ed. E. Burwitz-Melr, F. G. Königs & C. Riemer, Tübingen, Narr Verlag, s. 194-207.

MILARDO, R. M., 1988: Families and social network: An overview of theory and methodology. In: *Families and Social Networks*, ed. G. M. Milardo, Newbury Park – California, Sage, s. 13-47.

MILLER, Robert L., 2000: *Researching Life Stories and Family Histories*, London, Thousand Oaks, New Delhi, Sage.

MILROYOVÁ, Lesley – GORDON, Matthew, 2012: *Sociolingvistika. Metody a interpretace*, Praha, Karolinum.

MIRKOVIĆ, Dragutin J., 1968: *Govori Čeha u Slavoniji (Daruvar i okolina)*, Beograd, Filološki fakultet beogradskog univerziteta.

MITCHELL, J. Clyde, 1986: Network procedures. In: *The Quality of Urban Life*, ed. D. Frick – H.-W. Hoefert, Berlin, de Gruyter, s. 73-92.

Moje české kořeny. Sborník prací 28 krajaňských autorů, 2011, ed. V. Daňková, Daruvar, NVI Jednota.

MURPHY, Robert Francis, 1998: *Úvod do kulturní a sociální antropologie*, Praha, Sociologické nakladatelství.

NÁBĚLKOVÁ, Mira, 2008: *Slovenčina a čeština v kontakte. Pokračovanie príbehu*. Bratislava – Praha, Veda.

NÁBĚLKOVÁ, Mira, 2014: The case of Czech-Slovak language contact and contact-induced phenomena. In: *Congruence in Contact-Induced Language Change : Language Families, Typological Resemblance, and Perceived Similarity*, ed. J. Besters-Dilger – C. Dermarkar – S. Pfänder – A. Rabus, Berlin, De Gruyter.

NEKVAPIL, Jiří – SLOBODA, Marián, 2016: Multilingvismus (mnohojazyčnost, vícejazyčnost). In: *Nový encyklopedický slovník češtiny*, Praha, Nakladatelství Lidové noviny. Dostupné z <https://www.czechency.org/slovník/MULTILINGVISMUS>

NEKVAPIL, Jiří, 2000a: Úvod do biografického výzkumu a ještě něco navíc. *Biograf* 22, 2000, s. 71-74.

NEKVAPIL, Jiří, 2000b: Z biografických vyprávění Němců žijících v Čechách: jazykové biografie v rodině pana a paní S. *Slovo a slovesnost* 1, roč. 61, s. 30-46.

NEKVAPIL, Jiří, 2001: Jazykové biografie a analýza jazykových situací: k osudům německé komunity v České republice. *Časopis pro moderní filologii* 2, roč. 83, s. 65-80.

NEKVAPIL, Jiří, 2004: Language Biographies and Management Summaries. In: *Language Management in Contact Situations, III, Report on the Research Projects*, 104. Chiba, Chiba University, Graduate School of Humanities and Social Sciences, s. 9–33.

NEKVAPIL, Jiří, 2007: K jazykové situaci v České republice. Co se stalo (a co se nestalo) po přistoupení země k EU. In: *Přednášky z 50. běhu Letní školy slovanských studií*, ed. J. Hasil, Praha, FF UK.

NEUSTUPNÝ, Jiří V., 2002: Sociolingvistika a jazykový management. *Sociolingvistický časopis* 4, roč. 38, s. 429-442.

PEJIĆ, Mato, 2010: Sněm schválil změny Ústavního zákona. *Jednota* (online): <http://jednota.hr/index.php/cz/arhiva/item/913-mensiny-ziskaly-doplukovy-hlas> (citováno 7. května 2017).

PEJIĆ, Mato, 2011: Ústavní soud zrušil část změn Ústavního zákona. *Jednota* (online): <http://www.jednota.hr/index.php/cz/arhiva/item/1430-mensiny-bez-doplukoveho-hlasu> (citováno 7. května 2017).

PELIKÁNOVÁ, Hana, 2009: Poválečná reemigrace daruvarských Čechů. *Přehled kulturních a historických, literárních a školských otázek* 27, s. 5-35.

PIŠKOREC, Velimir – ZELIĆ, Marina, 2006: Jezičnobiografski aspekti usvajanja njemačkoga u izbjeglištvu. *Strani jezici* 3, s. 277-290.

PIŠKOREC, Velimir, 2007: Narativni identitet u jezičnobiografskim intervjuima. In: *Jezik i identiteti*, ed. Jagoda Granić, Zagreb – Split, Hrvatsko društvo za primijenjenu lingvistiku, s. 457-467.

PRŮCHA, Jan – WALTEROVÁ, Eliška – MAREŠ, Jiří, 2001: *Pedagogický slovník*, Praha, Portál.

PSATHAS, George, 1995: *Conversation Analysis: The Study of Talk-in-Interaction*. Thousand Oaks – London – New Delhi, SAGE.

RITCHIE, Donald, 2003: *Doing Oral History*, Oxford, Oxford University Press.

SCHÜTZE, Fritz, 1984: Kognitive Figuren des autobiographischen Stegreiferzählens. In: *Biographie und soziale Wirklichkeit*, Neue Beiträge und Forschungsperspektiven, ed. M. Koghli – G. Robert, Metzler, s. 78-117.

SCHÜTZE, Fritz, 1999: Narativní interview ve studiích interakčního pole. *Biograf. Časopis pro biografickou a reflexivní sociologii* 20, s. 33-51.

SELICHAROVÁ, Marie, 1991: Patron oslav "200 let pospolu": Delegaci Svazu Čechů a Slováků a české obce z Bjelovaru přijal prezident Republiky Chorvatska Dr. Franjo Tuđman. *Jednota* 24, s. 3.

SESAR, Dubravka, 2008: Studium českého jazyka a literatury na Filozofické fakultě Univerzity v Záhřebu. In: *Čeština jako cizí jazyk V.*, ed. J. Hasil, Praha, Univerzita Karlova v Praze – Filozofická fakulta, s. 35-44.

SILVERMAN, David, 2005: *Ako robiť kvalitatívny výskum*, Bratislava, Ikar.

SKUTNAB KANGAS, Tove, 1991: *Bilingvizam*, Beograd, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.

SLOBODA, Marián, 2004a: Jak na jazyk národnostní menšiny – idiolektové sítě a biografie? (Ze zkušeností z výzkumu Slováků v Chorvatsku. In: *Varia XI*, ed. Mária Šimková, Bratislava, Slovenská jazykovedná spoločnosť pri SAV, s. 73-77.

SLOBODA, Marián, 2004b: Jazyk národnostnej menšiny, idiolektné siete a biografie (Slováci v chorvátskom Iloku). *Slovenská reč* 1, roč. 69, s. 15-36.

SLOBODA, Marián, 2004c: Slovensko-česká (semi)komunikace a vzájemná (ne)rozumitelnost. *Čeština doma a ve světě* 3–4, roč. 12, s. 208–220.

SLOBODA, Marián, 2011: Doslov. Jazyková autobiografia ako osobná výpoveď, inšpirácia a metóda. In: Vasiljev, Ivo: *Život s více jazyky. Jazyková autobiografie*, Praha, NLN, s. 276-288.

SLOBODA, Marián, 2016: Semikomunikace. In: *Nový encyklopedický slovník češtiny*, Praha, Nakladatelství Lidové noviny. Dostupné z <https://www.czechency.org/slovník/SEMIKOMUNIKACE#pasivníbilingvismus>.

Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost (SSČ), 1994, Praha, Academia.

Slovník spisovného jazyka českého (SSJČ), 1960-1971, Praha, Academia.

SOHROVÁ, Marie, 1973: Příspěvek ke zkoumání daruvarské češtiny. *Přehled kulturních, literárních a školských otázek VIII.*, s. 54-58.

SOHROVÁ, Marie, 2001: Naše učebnice. *Přehled kulturních, literárních a školních otázek XX*, s. 45-49.

SOHROVÁ, Marie, 2005: K některým jevům mluvy Čechů v Chorvatsku. *Přehled kulturních, literárních a školních otázek*, s. 56-71.

SOHROVÁ, Marie, 2006: Od mluvy k psanému jazyku menšiny. *Přehled kulturních, literárních a školních otázek*, s. 25-32.

SOHROVÁ, Marie, 2014: O vlivu jazyka prostředí na mluvu menšiny. *Přehled kulturních a historických, literárních a školských otázek* 32, s. 73-82.

STAŇOVÁ BRDAROVÁ, Jitka, 2007: Jaké školství má česká menšina v Chorvatsku. *Jednota* 25-26/62, příloha.

STAŇOVÁ BRDAROVÁ, Jitka, 2014: Výuka českého jazyka – úvaha učitele. *Přehled kulturní a historických, literárních a školských otázek* 32, s. 127-130.

STAŇOVÁ, Jana, 2016: Možnosti pomoci krajanům v Chorvatsku. *Jednota* 45, roč. 71, s. 4.

STRÁNÍKOVÁ, Helena, 2010: Mateřský jazyk a dvojjazyčnost. *Přehled kulturních a historických, literárních a školských otázek* 28, s. 83-108.

STRÁNÍKOVÁ, Helena, 2014: Změny slovesných prefixů v důsledku jazykového kontaktu mezi češtinou a chorvatštinou v češtině Čechů v Chorvatsku. *Přehled kulturních a historických, literárních a školských otázek* 32, s. 93-106.

STRÁNÍKOVÁ, Libuše, 2006 – referát přednesený na oslavě 60. výročí NVI Jednota 16. 9. 2006 (nepublikováno).

STRÁNÍKOVÁ, Libuše, 2007a: Jednota patří do každé rodiny. *Přehled kulturních, literárních a školních otázek*, s. 12-18.

STRÁNÍKOVÁ, Libuše, 2007b: Sto zlatých let České besedy Daruvar. *Jednota* 29, roč. 62, s. 3-4.

STRÁNÍKOVÁ, Libuše, 2010: Výzkumy v české menšině v Chorvatsku. *Přehled kulturních a historických, literárních a školských otázek* 28, s. 5-16.

STRÁNÍKOVÁ, Libuše, 2014: Stopy českých nářečí v mluvě Čechů v Chorvatsku. *Přehled kulturních a historických, literárních a školských otázek* 32, s. 97-104.

STRÁNÍKOVÁ, Libuše, 2016: Vztah českého státu k diaspoře procházel vývojem. *Jednota* 44, roč. 71, s. 4-5.

STRANJIK, Helena, 2009: *Bilingvismus a jazykový management v české menšině v Chorvatsku*, diplomová práce, vedoucí Míra Nábělková, Univerzita Karlova.

STRANJIK, Helena, 2015: Chorvatská čeština. In: Uličný, O. a kol: *Preliminaria k moderní mluvnici češtiny*, Olomouc, Univerzita Palackého v Olomouci, s. 102-111.

STRANJIK, Helena, 2016.: Intonacija upitnih rečenica (utvrđujućih pitanja) kod govornika češke manjine u Hrvatskoj. In: *Istraživanja govora (knjiga sažetaka)*, Zagreb, s. 93-95.

ŠABIČOVÁ, Vlasta, 2002: *Kalendárni obyčjeje Čechů v Končenicích na Daruvarsku*, Daruvar, NVI Jednota.

ŠATAVA, Leoš, 1994: *Národnostní menšiny v Evropě: encyklopedická příručka*, Praha, Ivo Železný.

ŠATAVA, Leoš, 2005: Jazyk a identita etnických menšin – možnosti zachování a revitalizace. *Svět literatury* 32, roč. XV, s. 5-14.

ŠATAVA, Leoš, 2009: *Jazyk a identita etnických menšin – možnosti zachování a revitalizace*, Praha, Sociologické nakladatelství.

ŠRÁMEK, Václav, 2011: Československý svaz a Balkánská cesta. *Přehled* 29, s. 33-67.

ŠRÁMEK, Václav, 2011: František Smetánka – předseda Svazu v nejtěžších letech. *Přehled* 29, s. 69-73.

ŠTEFÁNIK, Jozef – PALCÚTOVÁ, Michaela – LANSTYÁK, István, 2004: Terminologický slovník. In: *Antológia bilingvizmu*, ed. J. Štefánik, Bratislava, AEP, s. 283-294.

ŠTRUMLOVÁ TUČKOVÁ, Anna-Maria, 2015: Česká kultura má v Chorvatsku i ve světě dobrý zvuk. *Jednota* 26, roč. 70, s. 4-5.

ŠUBRT, Jiří – PFEIFEROVÁ, Štěpánka, 2010: Kolektivní paměť jako předmět historicko-sociologického bádání. *Historická sociologie* 1, 2010, s. 9-30.

TATALOVIĆ, Siniša, 2005: *Nacionalne manjine u Hrvatskoj*, Split, Stina.

THOMASON, Sarah Grey, 2001: *Language Contact: An Introduction*, Edinburg, University Press.

TŮMA Jiří, 2006: *České etnikum na území Chorvatska, v oblasti města Daruvar v kontextu srbo-chorvatského vojenského konfliktu v roce 1991*, bakalářská práce, vedoucí David Festa, Univerzita Pardubice.

TŮMA, Jiří, 2009: *Chorvatští Češi na Daruvarsku pohledem cizince*, diplomová práce, vedoucí Leoš Šatava, Univerzita Pardubice.

TŮMA, Jiří, 2010: České etnikum v Chorvatsku během vojenského konfliktu v roce 1991. *Přehled kulturních a historických, literárních a školských otázek* 28, s. 17-56.

TURČÍN, Rudolf, 1937: Kolonizace, národní a kulturní život Čechoslováků v bývalém Charvátsku-Slavonii. *Národnostní obzor.*, zvl. otisk., s. 11.

TUREK, Ruda, 1995: *Domov má jméno Daruvar*, Daruvar, NVI Jednota.

TURK, Tea, 2012: *Identita českých komunit v Chorvatsku v první polovině 20. století*, bakalářská práce, vedoucí Zdeněk R. Nešpor, Univerzita Karlova.

VALCOVÁ, Martina, 2008: *Identita českého etnika v Daruvaru v kontextu politiky*, diplomová práce, vedoucí Leoš Šatava, Univerzita Pardubice.

VAŇKOVÁ, Irena, 2001: *Obraz světa v mateřském jazyce*. In: *Obraz světa v jazyce*, ed. I. Vaňková, Praha, FF UK, s. 19-28.

VAŇKOVÁ, Irena, 2003: Kulaťoučké jablíčko: Mateřský jazyk a kognitivní lingvistika. *Čeština doma a ve světě* 1-2, roč. 11, s. 26–29.

VEČERKA, Radoslav, 2016: Dvojjazyčnost (dvojjazykovost). In: *Nový encyklopedický slovník češtiny*, Praha, Nakladatelství Lidové noviny. Dostupné z <https://www.czechency.org/slovník/DVOJAZY%C4%8CNOST#>

Velký sociologický slovník I a II (VSS), red. M. Petroušek a kol., Praha, Karolinum 1996.

VELTRUSKI, Monika, 2016: *K lexikální zásobě mluvy chorvatských Čechů*, bakalářská diplomová práce, vedoucí Jarmila Vojtová, Masarykova univerzita Brno.

VEŽIĆ, Goran – OBRADOVIĆ, Stojan, 2008: Dvostruko pravo glasa za nacionalne manjine – da ili ne. *Identitet* 128, s. 17-20.

VINTER, Josef, 2007: *Česká a chorvatská škola v Končenicích*, Daruvar, NIU Jednota.

VLACHOVÁ, Klára – ŘEHÁKOVÁ, Blanka, 2004a: *Česká národní identita po zániku Československa a před vstupem do Evropské unie*, Praha, Sociologický ústav Akademie věd České republiky.

VLACHOVÁ, Klára – ŘEHÁKOVÁ, Blanka, 2004b: Národ, národní identita a národní hrdost v Evropě. *Sociologický časopis / Czech Sociological Review*. Praha, Sociologický ústav Akademie věd České republiky, s. 489-508.

VODVÁRKOVÁ, Ana, 1993: Demografška situacija područja općine Daruvar od prvog popisa do 1991. g. – Kratka demogeografija Čeha u Republici Hrvatskoj do 1991. godine. *Přehled kulturních, literárních a školních otázek* 14, s. 3-20.

WEINREICH, Uriel, 1968: *Languages in Contact. Findings and problems*, Paris, Mouton.

PŘEHLED PUBLIKAČNÍ A ODBORNÉ ČINNOSTI

Publikační činnost:

- STRÁNÍKOVÁ, H.: Počátky menšinových literatur českovídeňské a českochorvatské. *Přehled*, 2009, č. 27, s. 57-78.
- STRÁNÍKOVÁ, H.: Mateřský jazyk a dvojjazyčnost. *Přehled*, 2010, č. 28, s. 83-108.
- STRÁNÍKOVÁ, H.: K některým jevům v slovní zásobě příslušníků české menšiny v Chorvatsku. *Přehled*, 2011, č. 29, s. 97–105.
- STRÁNÍKOVÁ, H.: Dubravka Sesar: Slavenski jezici u usporedbi s hrvatskim I, II. *Přehled*, 2012, č. 30, s. 135.
- STRÁNÍKOVÁ, H.: Změny slovesných prefixů v důsledku jazykového kontaktu mezi češtinou a chorvatštinou v češtině Čechů v Chorvatsku. *Přehled*, 2014, č. 32, s. 93-106.
- STRANJIK, Helena: České školství v Chorvatsku. In: *Výuka jihoslovanských jazyků a literatur v dnešní Evropě*, eds. E. Krejčová – P. Krejčí, Brno, Porta Balkanica, 2014, s. 279-288.
- STRÁNÍKOVÁ, H.: Čeština v Chorvatsku, 2014 – http://zahranicnicesi.com/docs/2014/prispevek_stranikova.pdf
- STRANJIK, H.: Češi a čeština v Chorvatsku. *Český jazyk a literatura*, 2014-2015, č. 5, s. 254-255.
- STRANJIK, H.: Chorvatská čeština. In: O. Uličný a kol: *Preliminaria k moderní mluvnici češtiny*, Olomouc 2015, s. 102-111.
- STRANJIK, H.: Historie menšin u nás – Chorvatská menšina na Moravě. *Veřejná správa* 7, 2016, s. 22-23.
- STRANJIK, H.: Intonacija upitnih rečenica (utvrđujućih pitanja) kod govornika češke manjine u Hrvatskoj. In: *Istraživanja govora (knjiga sažetaka)*, Zagreb 2016, s. 93-95.
- STRANJIK, H.: Jazyk jako jeden z rysů identity u české menšiny v Chorvatsku – <http://zahranicnicesi.com/docs/2016/HelenaStranjik.pdf>
- STRANJIK, H.: Czech Education as one of the most important factors in maintaining Czech minority and its mother tongue in Croatia (v tisku)
- STRANJIK, H.: Jazyk jako jeden ze základních pilířů identity. In: *Po stopách na Daruvarsku*, eds. I. Barteček – J. Máčalová – V. Kočí, Olomouc, Univerzita Palackého v Olomouci 2017, s. 70-81. (v tisku)
- STRANJIK, H.: Kvantita krátkých českých vokálů uvnitř slova v mluvě příslušníků české menšiny v Chorvatsku (v tisku)

STRANJIK, H.: Větná melodie v chorvatské češtině. *Přehled* (v tisku)

Překlady

Galimatyáš – to se mi líbí! In. Daňková, V.: *Moje české kořeny : Sborník prací 28 krajaňských autorů*. Daruvar, Chorvatsko, NVI Jednota, 2011, s. 162-164.

Asimilaci ve vyspělém světě nelze zastavit. In. Daňková, V.: *Moje české kořeny : Sborník prací 28 krajaňských autorů*. Daruvar, Chorvatsko, NVI Jednota, 2011, s. 153-154.

Co jsem, kým jsem, tím jsem?! In. Daňková, V.: *Moje české kořeny : Sborník prací 28 krajaňských autorů*. Daruvar, Chorvatsko, NVI Jednota, 2011, s. 161-161.

Sem-Sandberg, S.: *Ravensbrück. Příběhy Mileny Jesenské*, Praha – Litomyšl, Nakladatelství Paseka, 2012 – texty Ireny Vrkljanové.

Granty, výzkumné záměry:

2011-2016 – člen řešitelského týmu vnitřního výzkumného záměru UK PRVOUK – P12 „Historie v interdisciplinární perspektivě“

2015-2016 – řešitel projektu GAUK „Jazyk příslušníků české národnostní menšiny v Chorvatsku“

Účast na konferencích:

Konference mladých slavistů (Praha, 2011) – příspěvek na téma *Lexikální rovina jazyka příslušníků české menšiny v Chorvatsku*

Sympóziium o českém jazyce (Daruvar, Chorvatsko, 2013) – příspěvek na téma *Jazyk příslušníků české menšiny v Chorvatsku*

Výuka jihoslovanských jazyků a literatur v dnešní Evropě (Brno, 2013) – příspěvek na téma *České školství v Chorvatsku*

Sympóziium o českém jazyce (Daruvar, Chorvatsko, 2014) – příspěvek na téma *Změny slovesných prefixů v důsledku jazykového kontaktu mezi češtinou a chorvatštinou v češtině Čechů v Chorvatsku*

Krajané a čeština (Praha, 2014) – příspěvek na téma *Čeština v Chorvatsku*

XV International Conference on Minority Languages (Bělehrad, Srbsko, 2015) – příspěvek na téma *Czech Education as one of the most important factors in maintaining Czech minority and its mother tongue in Croatia* (České školství jako jeden z nejdůležitějších faktorů zachování české národnostní menšiny a jejího mateřského jazyka v Chorvatsku)

Sympóziium o českém jazyce (Daruvar, Chorvatsko, 2016) – příspěvek na téma *Větná melodie v chorvatské češtině*

Konference krajané a problém identity (Praha, 2016) – příspěvek na téma *Jazyk jako jeden z rysů identity u české menšiny v Chorvatsku*

VII. mezinárodní balkanistické sympoziium (Brno, 2016) – příspěvek na téma *Kvantita krátkých českých vokálů uvnitř slova v mluvě příslušníků české menšiny v Chorvatsku*

Istraživanja govora 2016. Deveti znanstveni skup s međunarodnim sudjelovanjem (Záhřeb, Chorvatsko, 2016) – příspěvek na téma *Intonacija upitnih rečenica (utvrđujućih pitanja) kod govornika češke manjine u Hrvatskoj* (Intonace tázacích vět (zjišťovacích otázek) mluvčích z české menšiny v Chorvatsku)

Studijní pobyty v zahraničí:

2012 Univerzita v Bělehradě, Filologická fakulta, Ústav slavistiky, Bělehrad, Srbsko

2013 Univerzita v Záhřebu, Filozofická fakulta, Katedra západoslovanských jazyků a literatur, Záhřeb, Chorvatsko

2015 Univerzita v Záhřebu, Filozofická fakulta, Ústav fonetiky, Záhřeb, Chorvatsko – Svaz Čechů v Chorvatsku, Daruvar, Chorvatsko

2015 Svaz Čechů v Chorvatsku, Daruvar, Chorvatsko

2016 Univerzita v Záhřebu, Filozofická fakulta, Ústav fonetiky, Záhřeb, Chorvatsko – ČZŠ J. A. Komenského, Daruvar, Chorvatsko

Další aktivity:

2006-2011 členka organizačního týmu Konference mladých slavistů, FF UK

2015-2016 zástupce Univerzity Karlovy v pracovní skupině při Ministerstvu vnitra ČR projednávající možnosti zařazení jazyka moravských Chorvatů pod ochranu Evropské charty regionálních či menšinových jazyků

Vedení bakalářských závěrečných prací:

Jazykový kontakt srbštiny a turečtiny – obhájena 2016

Deminutiva a augmentativa v českém, srbském a chorvatském jazyce – zadaná

Výuka na KJBS FF UK – kursy:

Aktuální otázky struktury a fungování studovaného areálového jazyka I. (srbštiny)

Aktuální otázky struktury a fungování studovaného areálového jazyka II. (srbštiny)

Areálový jazyk v konfrontaci s češtinou (srbština)
Čtení a analýza textů ze zvoleného areálového jazyka (srbština)
Fonetika srbštiny
Funkční stylistika a frazeologie studovaného areálového jazyka (chorvatština)
Funkční stylistika a frazeologie studovaného areálového jazyka (srbština)
Chorvatská literatura ve filmu
Chorvatská literatura ve filmu 2
Jazykový seminář z areálového jazyka I (srbština)
Jazykový seminář z areálového jazyka II (srbština)
Jazyky v kontaktu
Morfologie srbštiny
Stylistická analýza textů ze studovaného areálového jazyka (chorvatština)
Stylistická analýza textů ze studovaného areálového jazyka (srbština)
Synchronní struktura areálového jazyka I (srbština)
Synchronní struktura areálového jazyka II (srbština)
Technika mluveného projevu
Vývoj a historická mluvnice studovaného areálového jazyka (srbština)
Významné osobnosti česko-jihoslovanských kulturních vztahů